

Virgöl 2 Kasım

Emin Reşah

2020-11-02 21:01:47+0300

İnsanların arasındaki eşitsizliğin *sebattan* kaynaklandığını söylerler. Meşhur deneydir: 5 yaşındaki çocuklara şeker vermişler. Yemeden onbeş dakika beklerse bir şeker daha alacağını söylemişler. Bazısı beklemiş. Bazısı bekleyememiş. Sonradan bakmışlar, bekleyenler hayatta daha başarılı olmuş.

Bunu *sabır, sebat ve bunlara bağlı başarı doğuştan geliyor* diye açıklayabilirsiniz. Çocuklar ne kadar sabırlıysa, derslerin sıkıcılığına, hayattaki zorluklara o kadar iyi katlanacaktır. Ancak bunun bir de *sınıf* açıklaması vardır: Fakir çocuklar orijinal deneydeki marshmallowu bir daha bulamayacaklarını düşünüp hemen yer ama zengin çocukları zaten bildikleri (ve belki de bıktıkları) bir tadı bir süre daha bekleyebilir. Ayrıca fakir çocuklar daha çok yalana maruz kaldıklarından, kendilerine verilmiş sözün tutulacağına inanmaz... falan.

İleri yaşlarda daha belirgindir bu: *Bir insanın bir kere, diğerinin yüz kere iflas etme hakkı varsa, yüz kere iflas etme hakkı olan adamın başarılı olma ihtimali daha fazladır.* Ona bu imkanı sosyal sınıfı verir. Bu durumda fakirlik ve sebattan hangisi sebep, hangisi sonuçtur?

Yeterince çalışırsan her şeyi başarırısın der zamanımızın *self-help* vaizleri. *Başarı sadece sana bağlıdır.* Bak Stephen King ne kadar reddedilmiş ama yılmamış, bak Steve Jobs kurduğu şirketten nasıl atılmış ama yeniden dönmüş. Bunun bir de iyice uçmuş, konuyu saçma bir metafiziğe bağlamış olanları var, *pozitif düşününce pozitif olayları çekeceğine* inanıyorlar.

Zamanın ruhu bize bu bireyciliği dayatırken, *muktedirler* aslında başarının *bireysel* olmadığını gayet iyi bilir. Onun için birbirlerini kollamakta ve kollama oyununu sürdürmekte azami derecede bilinçlidirler. Bütün kurulu düzenler gibi zamanın kurulu düzeni de *hayatın tamamen adil olduğu* propagandası üzerine kuruludur ama bunun amacı zaten kurulu düzenin devamını sağlamaktır.

Eğer düzenin çarkları sana çalışıyorsa, tabii ki o çarkların dönmeye devam etmesi için her türlü metafizik masalı propagandaya alet edersin. İnsanlara *başarı bireyseldir* dersin, konunun sınıfa bağlı tarafına daha az dikkat çekersin. İnsanlara *sen de yapabilirsin* dersin, ekonomide bir defa yapılmışın tekrar yapılmaya engel olabildiğini, oyunun tamamen *sıfır toplamlı* olmasa da, pek çok konuda kazanan-dan fazla kaybedenin olduğunu, kazananların da oraya sadece bireysel özellik-

leriyle gelmediğinin üstünü örtmüş olursun. İnsanın, bilinçli olmasa bile, iletişim kurabildiği kişi sayısının sınırlı olmasından kaynaklı network etkilerini göz ardı etmelerini sağlarsın.

Eşitsizliklerin kaynağını *sadece çevrede* aramak değil maksadım. Aynı imkanlara sahip olsa da bunları çok farklı şekilde değerlendiren insanlar var, bunların arasındaki farkı da kişisel özellikleri belirliyor. Bununla beraber *imkan eşitsizliği* çoğunlukla kişisel özelliklerden daha önemli bir faktör. Doğru insanlarla, doğru çerçevede iletişim içinde değilsen, kişisel özelliklerinin ne olduğu, ne kadar zeki, ne kadar çalışkan olduğunun önemi sınırlı.

Sınıflaşmış toplumlarda, sınıf kavgasının sona erdiği, fabrika sahipleriyle işçilerin büyük ölçüde ayrıştığı toplumlarda ne yaparsanız yapın bir süre sonra devrimden kaçılmıyor olmanın sebebi de bu. Kartların bir şekilde yeniden karılması gerekiyor. *İdeolojiler* sadece bunun propagandası, asıl mesele eski sınıfların çatlayıp, ayakların baş olma ihtimalinin belirmesi. Bu sebeple *savaş* asla bitmiyor.